TIETOSUOJAVALTUUTETUN TOIMISTO

Dnro 9008/93/2022

7.11.2022

Eduskunnan lakivaliokunta
LaV@eduskunta.fi

Lausuntopyyntö HE 111/2022 vp.

Apulaistietosuojavaltuutetun lausunto

Eduskunnan lakivaliokunta on pyytänyt tietosuojavaltuutetulta lausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle kuluttajien yhteisten etujen suojaamiseksi nostettavia edustajakanteita koskevan direktiivin täytäntöönpanoa koskevasta lainsäädännöstä (HE 111/2022, *myöhemmin* ”edustajakannedirektiivi”).

Kiitän mahdollisuudesta lausua asiassa. Tietosuojavaltuutettua on kuultu asian valmistelun aikaisemmassa vaiheessa, ja tietosuojavaltuutettu on toimittanut lausunnon työryhmän mietintöön. Työryhmän mietintöön esittämiämme huomioita on otettu hyvin huomioon hallituksen esityksen valmistelussa.

Esityksen mukaan edustajakannedirektiivin mukaisista kieltotoimenpiteitä koskevista edustajakanteista säädettäisiin uudessa edustajakannelaissa (laki kieltotoimenpiteitä koskevasta edustajakanteesta) ja hyvitystoimenpiteitä koskeva sääntely puolestaan sisällytettäisiin ryhmäkannelakiin.

Kieltotoimenpiteitä koskevat edustajakanteet

Edustajakannelain 5 §:n 1 momentissa ehdotetaan tietosuojavaltuutetun nimeämistä oikeutetuksi yksiköksi kotimaisissa edustajakanteissa. Tietosuojavaltuutettu on jo työryhmän mietintöön annetussa lausunnossa katsonut, ettei ehdotettu nimeäminen oikeutetuksi yksiköksi kansallisissa edustajakanteissa laajentaisi tietosuojavaltuutetun toimivaltaa, sillä tietosuojavaltuutetulle on yleisessä tietosuoja-asetuksessa säädetty hyvin kattavat toimivaltuudet, mukaan lukien toimivalta asettaa väliaikainen tai pysyvä käsittelykielto (yleinen tietosuoja-asetus 58 artikla 2 kohta f alakohta).

Lisäksi tietosuojavaltuutetulla on muissa sen valvottavana olevissa säädöksissä säädetty tehokkaat toimivaltuudet, sillä esimerkiksi sähköisen viestinnän palveluista annetun lain (917/2014) 305 §:n mukaan siltä osin kuin lainvastainen toiminta on koskenut tietosuojavaltuutetun toimiston valvontavallan alle kuuluvia säännöksiä tietosuojavaltuutettu voi määrätä rekisterinpitäjän muuttamaan sen toiminnan sähköisen viestinnän palveluista annetun lain mukaiseksi.

Siltä osin kuin edustakannelain 6 §:n 1 momentissa tietosuojavaltuutettu nimettäisiin oikeutetuksi yksiköksi rajatylittävissä edustajakanteissa, tietosuojavaltuutetun toimivalta sinänsä laajenisi. Todettakoon tässä yhteydessä, että yleisessä tietosuoja-asetuksessa on säädetty tietosuojaviranomaisten mahdollisuudesta toteuttaa yhteisiä operaatioita, mikäli rekisterinpitäjä tai henkilötietojen käsittelijä on sijoittautunut useaan eri jäsenvaltioon, ja jos käsittelytoimet todennäköisesti vaikuttavat useammassa kuin yhdessä jäsenvaltiossa (yleinen tietosuoja-asetus 62 artikla).

Tietosuojavaltuutetulla on siten yleisen tietosuoja-asetuksen nojalla tehokkaat mahdollisuudet yhteistyöhön muiden jäsenvaltioiden valvontaviranomaisten kanssa.

Katson, että edustajakannelain mukainen kansallinen tai rajatylittävä edustajakanteen nostaminen ei olisi ensisijainen keino muihin tietosuojavaltuutetun toimivaltuuksiin nähden. Tästä huolimatta suhtaudun positiivisesti siihen, että tietosuojavaltuutettu nimetään oikeutetuksi yksiköksi. Katson edellä kerrotun perusteella, ettei oikeutetuksi yksiköksi nimeäminen vaikuttaisi tietosuojavaltuutetun toimiston työmäärän lisääntymiseen.

Esityksessä esitetään, että viranomaisten lisäksi oikeus kieltotoimenpiteitä koskevan edustajakanteen nostamiseen olisi kuluttajien yhteisiä etuja edistävällä järjestöllä, joka on nimetty oikeutetuksi yksiköksi edustajakanteita varten. Vireillepano-oikeus olisi rajoitettu järjestön sääntömääräiseen tarkoitukseen kuuluviin asioihin.

Tietosuojavaltuutettu on työryhmän mietintöön annetussa lausunnossa kiinnittänyt huomiota yleisen tietosuoja-asetuksen 80 artiklassa säädettyyn rekisteröidyn edustamiseen. Mainitun artiklan 2 kohdan mukaan voittoa tavoittelemattomalla elimellä, järjestöllä tai yhdistyksellä, joka on asianmukaisesti perustettu jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti, jonka sääntömääräiset tavoitteet ovat yleisen edun mukaisia ja joka toimii rekisteröidyille kuuluvien oikeuksien ja vapauksien suojaamisen alalla heidän henkilötietojensa suojan osalta, on oltava rekisteröidyn valtuutuksesta riippumatta oikeus tehdä kyseisessä jäsenvaltiossa valitus 77 artiklan nojalla toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle ja oikeus käyttää 78 ja 79 artiklassa tarkoitettuja oikeuksiaan, jos ne katsovat, että yleiseen tietosuoja-asetukseen perustuvia rekisteröidyn oikeuksia on loukattu käsittelyssä. Edellä mainitusta 80 artiklan 2 kohdan mukaisesta mahdollisuudesta tehdä valitus tulee säätää kansallisessa lainsäädännössä. Mainitusta mahdollisuudesta tehdä valitus ei ole säädetty kansallisessa lainsäädännössä.

Nähdäkseni edustajakannelailla ei olisi tarkoitus säätää yleisen tietosuoja-asetuksen 80 artiklassa tarkoitetusta rekisteröidyn edustuksesta ja oikeudesta tehdä valitus valvontaviranomaiselle (tietosuojavaltuutetulle). Näkemykseni mukaan tätä olisi selvyyden vuoksi tarpeen vielä tarkentaa esityksessä, sillä on todennäköistä, että tämä asia joudutaan muuten ratkaisemaan käytännössä.

Totean myös tässä yhteydessä olevan mahdollista, että saman rekisterinpitäjän/elinkeinonharjoittajan harjoittamaa käsittelytoimea koskeva asia voi olla samanaikaisesti käsittelyssä sekä tietosuojavaltuutetun toimistossa että markkinaoikeudessa, jos järjestö on saattanut asian vireille markkinaoikeuteen. Tältä osin kiinnitän huomiota siihen, että tietosuojalain 21 §:n mukaan tietosuojavaltuutettu voi keskeyttää asian käsittelyn, jos siihen liittyvä asia on vireillä tuomioistuimessa.

Hyvitystoimenpiteitä koskevat ryhmäkanteet

Esityksessä ei ehdoteta tietosuojavaltuutetun nimeämistä ryhmäkannelaissa kanneoikeuden omaavaksi oikeutetuksi yksiköksi. Pidän tätä erityisen kannatettavana. Esityksen mukaan muiden direktiivin soveltamisalaan kuuluvien säädösten noudattamista valvovien viranomaisten, kuten tietosuojavaltuutetun toimiston tehtävänä ei ole nimenomaisesti kuluttajien tai kuluttaja-asemassa olevien henkilöiden oikeuksien turvaaminen taikka kuluttajien oikeuksiinsa pääsyn edistäminen esimerkiksi avustamalla kuluttajia oikeudenkäynnissä. Tietosuojavaltuutettu toimii valvovana viranomaisena, jonka tehtäviin kuuluu myös rekisterinpitäjän ohjeistus ja neuvonta.

Esityksen mukaan viranomaisista vain kuluttaja-asiamies nimettäisiin ryhmäkannelaissa kanneoikeuden omaavaksi oikeutetuksi yksiköksi valvontavaltaansa kuuluvissa asioissa. Vaatimukset, jotka perustuvat sellaisen säädöksen vastaiseen menettelyyn, joka ei kuulu kuluttaja-asiamiehen valvontavaltaan, voisi näin ollen saattaa ryhmäkanteena Helsingin käräjäoikeuden ratkaistavaksi vain oikeutetuksi yksiköksi nimetty järjestö. Siten esimerkiksi tietosuojalainsäädännön rikkomiseen perustuvat vahingonkorvausvaatimukset voisivat tulla järjestöryhmäkanteina Helsingin käräjäoikeuden käsiteltäväksi.

Pidän edellä kuvattua menettelyä kannatettavana. Pidän kuitenkin välttämättömänä, että käräjäoikeus pyytää tietosuojavaltuutetun toimistolta lausuntoa, jos hyvitystoimenpiteitä koskevassa ryhmäkanteessa on kysymys tietosuojavaltuutetun valvontavaltaan kuuluvasta asiasta. Lausunnon pyytäminen ei kuitenkaan ole mielestäni tarpeen asioissa, joissa tietosuojavaltuutetun toimisto on jo antanut päätöksen ja siten arvioinut esimerkiksi yleisen tietosuoja-asetuksen noudattamista.

Tietosuojalain 26 §:n 2 momentista seuraa tällä hetkellä vain syyttäjälle velvollisuus kuulla tietosuojavaltuutettua. Pidän tärkeänä, että vastaava lisäys tuomioistuimen kuulemisvelvoitteesta lisättäisiin tietosuojalakiin.

Koska hyvitystoimenpiteitä koskevien ryhmäkanteiden nostaminen tietosuojavaltuutetun valvontavaltaan kuuluvissa asioissa on uusi, on tällä hetkellä vaikea arvioida lausunnon pyytämisestä aiheutuvia resurssitarpeita. Katson kuitenkin olevan mahdollista, että järjestöjen nostamat ryhmäkanteet, ja käräjäoikeuden asiassa pyytämät lausunnot jäisivät oletettavasti vähäiseksi eikä tietosuojavaltuutetun toimiston työmäärään voida katsoa olevan sinänsä merkittäviä vaikutuksia. Tarvittaessa tätä on voitava arvioida myöhemmin.

Apulaistietosuojavaltuutettu
tietosuojavaltuutetun sijaisena — Pihamaa Heljä-Tuulia 912487203

Ylitarkastaja — Korhonen Mari-Ilona
91287246V